

ساخت و اعتباریابی مقیاس والد آزاری (فرم پسران)

ذبیح اله عباس پور^۱، فیض اله پور سردار^۲، زهرا قنبری^۳،

شیوا شاهوری^۴، افروز شادفر^۵

تاریخ دریافت: ۹۷/۰۱/۱۵

تاریخ پذیرش: ۹۷/۰۴/۱۵

چکیده

هدف اصلی این پژوهش ساخت و اعتباریابی مقیاس والد آزاری (فرم پسران) شامل روایی سازه، روایی همگرا و همسانی درونی بود. روش تحقیق از نوع همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش کلیه مادران دانش آموزان پسر مقطع متوسطه شهر اهواز و فرزند نوجوان پسر آنها بود که ۳۶۴ نفر از این مادران به صورت نمونه گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. مادران، پرسشنامه والد آزاری (فرم پسران) و پسران آنها مقیاس نگرش فرزند نسبت به مادر را تکمیل کردند. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی با استفاده از تحلیل عناصر اصلی و چرخش متعامد (واریماکس) نشان داد که این مقیاس از سه عامل مالی، فیزیکی و عاطفی تشکیل شده است. روایی همگرایی مقیاس والد آزاری (فرم پسران) از طریق همبسته کردن این مقیاس با مقیاس نگرش فرزند نسبت به مادر محاسبه شد. ضرایب همبستگی میانگین نمره‌های آزمودنی‌ها در مقیاس والد آزاری (فرم پسران) با مقیاس نگرش فرزند نسبت به مادر معنادار (به جز والد آزاری فیزیکی) بود. همسانی درونی مقیاس والد آزاری (فرم پسران) و عوامل آن برحسب ضرایب آلفای کرونباخ محاسبه شد و با ضرایب همبستگی از ۰/۷۵ تا ۰/۹۸ مورد تأیید قرار گرفت. بر اساس نتایج این پژوهش، مقیاس والد آزاری (فرم پسران) برای سنجش این سازه در نمونه‌های ایرانی از پایایی و روایی کافی برخوردار است.

واژگان کلیدی: مقیاس والد آزاری، پایایی، روایی، روان‌سنجی

۱. * استادیار گروه مشاوره، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران. z.abbaspour@scu.ac.ir

۲. کارشناس ارشد مشاوره خانواده، اداره آموزش و پرورش شهرستان رامشیر.

۳. کارشناس ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

۴. کارشناس ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

۵. کارشناس ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

مقدمه

علی‌رغم همه آگاهی‌های اجتماعی، برنامه‌های پیشگیرانه و درمانی، بازهم گزارش‌های خشونت خانوادگی^۱ یکی از رایج‌ترین انواع خشونت و سوءاستفاده^۲ در جامعه امروزی است که بیشتر به اشکال خشونت به فرزند^۳، خشونت به همسر^۴، خشونت نسبت به سالمندان^۵ پرداخته شده است. نوع دیگری از خشونت خانوادگی که در سال‌های اخیر مورد توجه قرار گرفته است و آمار رو به افزایشی داشته است، خشونت کودکان و نوجوانان نسبت به والدین است که به‌عنوان خشونت کودک-والد^۶ (CPV) معرفی شده است. کوتزل^۷ (۲۰۰۱) این نوع خشونت خانگی را والدآزاری^۸ دانسته است و آن را "هر عملی از کودک که به قصد ایجاد آسیب فیزیکی، روانی یا مالی به یک والد جهت کسب قدرت و کنترل نسبت به او است"، تعریف کرده است (کونتراس و کارمن کانو^۹ (۲۰۱۶). البته اولین بار پاگلو^{۱۰} (۱۹۸۴؛ به نقل از اکستین^{۱۱}، ۲۰۰۲) در بحث سوءاستفاده و بدرفتاری فرزندان از والدین سالخورده برای اولین بار اصطلاح "والدآزاری" را به کار گرفت.

این رفتار نه تنها به‌عنوان یک مسئله اجتماعی مورد توجه است، بلکه باعث نگرانی بسیاری از پژوهشگران و متخصصان کشورهای مختلف نیز شده است (کالوت، گامز-گوادیکس و گارسیا-سالوادور^{۱۲}، ۲۰۱۴). تحقیقات انجام شده در آمریکا نشان می‌دهد در خانواده‌هایی که هر دو والد باهم زندگی می‌کنند، میزان خشونت نسبت به والدین ۷ تا ۱۸ درصد است، در حالی که این آمار در خانواده‌های تک والد^{۱۳} ۲۹ درصد است (کنایر و ملور^{۱۴}، ۲۰۰۷).

-
1. family violence
 2. abuse
 3. child abuse
 4. partner abuse
 5. elder abuse
 6. child-to-parent violence
 7. Cottrell
 8. parent abuse
 9. Contreras, & Carmen Cano
 10. Pagelow
 11. Eckstein
 12. Calvete, Gámez-Guadix, & García-Salvador
 13. single parent
 14. Kennair & Mellor

در پژوهش ماگولین و باکوم^۱ (۲۰۱۴) نشان دادند که ۲۲ درصد نوجوانان نمونه این پژوهش به صورت فیزیکی و ۷۵ درصد به صورت کلامی نسبت به یکی از والدین خود خشونت داشته‌اند. کالوت و همکاران (۲۰۱۳) در پژوهش خود که روی ۱۶۹۸ نوجوان اسپانیایی انجام شد، نشان دادند که ۱۳/۷ درصد آن‌ها در یک سال اخیر حداقل یک‌بار نسبت به یکی از والدین خود خشونت فیزیکی داشته‌اند. تقریباً همه این نوجوانان رفتارهایی را که به نوعی، شکلی از پرخاشگری روان‌شناختی نسبت به والدین محسوب می‌شود، اعمال کرده بودند. ۹۲ درصد این رفتارها نسبت به مادر و ۸۶ درصد نسبت به پدر بوده است. این پژوهش نشان داد که دختران در مقایسه با پسران، خشونت کلامی و روان‌شناختی بیشتری را نسبت به والدین خود نشان می‌دهند. البته خشونت فیزیکی نسبت به والدین در پسران بیشتر از دختران بود. همچنین در این پژوهش مادران در مقایسه با پدران، بیشتر مورد آزار فرزندان خود قرار گرفته بودند (کونتراس و کارمن کانو، ۲۰۱۶).

در مورد سبب‌شناسی والدآزاری، به‌طور کلی می‌توان به متغیرهای فردی و اجتماعی زیادی شامل متغیرهای خانوادگی، ویژگی‌های فردی، سابقه خشونت قبلی در خانواده، ارزش‌های فرهنگی، هنجار بودن قدرت مردان در فرهنگ‌ها و غیره اشاره کرد. از طرف دیگر بعضی نظریه‌های یادگیری اجتماعی معتقدند خشونت نسبت به والدین به نوعی یک پاسخ کارکردی به مشکلات جدی خانواده است (برزینا^۲، ۱۹۹۹). از این دیدگاه تأثیر در معرض خشونت بودن در خانواده به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم، می‌تواند یکی از دلایل والدآزاری باشد. یک شکل این خشونت زمانی است که فرزند مستقیماً توسط والد یا والدین مورد خشونت قرار می‌گیرد. حالت غیرمستقیم زمانی است که فرزندان شاهد خشونت بین والدین خودشان هستند؛ بنابراین بر اساس دیدگاه انتقال بین‌نسلی خشونت^۳ (کانگ، بارتولومو، هندسون و ترینک^۴، ۲۰۰۳) فرض شده که از طریق یادگیری مشاهده‌ای و مدل

1. Margolin, & Baucom
2. Brezina
3. intergenerational transmission of violence approach
4. Kwong, Bartholomew, Henderson, & Trinke

تقلید از یک بزرگ‌سال (بندورا، ۱۹۷۷؛ به نقل از مک کلوסקی و لیچتر، ۲۰۰۳)، کودکانی که در خانواده‌هایی با رفتارهای خشن هستند، احتمال پرخاشگر شدنشان وجود دارد؛ به طوری که تشخیص می‌دهند استفاده از پرخاشگری روش مناسبی برای مواجهه با تعارضات بین فردی است. فرزندان که شاهد خشونت بین والدین هستند، احتمالاً رفتارهای والد آزاری بیشتر را نسبت به والدین تجربه می‌کنند.

تحقیقات چندین فرض اساسی در مورد دلایل والد آزاری مطرح کرده‌اند: (۱) نوجوانان ترجیح می‌دهند به روش خود با تعارض مواجه شوند، اما چون نمی‌توانند این روش را به کار گیرند، به سادگی رفتارهایی را تکرار می‌کنند که یاد گرفته‌اند و تقویت شده‌اند؛ (۲) وقتی رفتار آسیب‌زا در جریان است، ممکن است هیجان‌های شدید به اعضای خانواده‌ها غلبه کند؛ (۳) ممکن است هم فرد آسیب‌دیده و هم فرد آسیب‌رسان احساس درماندگی و ناتوانی کنند و تعارضات درونی و بیرونی حل‌نشده خود را ابراز کنند؛ (۴) ضرورت دارد که نوجوانان سابقه آزار دیدگی خودشان را تشخیص دهند؛ و (۵) مجهز کردن نوجوانان به شیوه‌های رفتاری جایگزین می‌تواند در ایجاد یک فرایند تغییر به آن‌ها کمک کند (اکستین، ۲۰۰۲). پرایس^۳ (۱۹۹۶) یک فرایند تعاملی را معرفی کرده که منجر به والد آزاری می‌شود: (۱) نوجوان درخواستی دارد؛ (۲) والد از او اطلاعات شفاف‌تری می‌خواهد؛ (۳) نوجوان مؤدبانه جواب می‌دهد و سؤال دیگری ایجاد می‌شود؛ (۴) والد دیدگاه نوجوان را تأیید می‌کند ولی بر اساس اطلاعاتی که کسب کرده تصمیم می‌گیرد به او جواب "نه" بدهد، که احتمالاً گفتگویی با یک پیام "وقتی دیگر" را موجب می‌شود؛ (۵) نوجوان تلاش می‌کند تا با سؤال پرسیدن در مورد دلایل این تصمیمش، نظر او را تغییر دهد، گاهی برای به چالش کشیدن نظر والدش تا جایی اطلاعات می‌دهد که مطمئن شود نظر او تغییر نمی‌کند. اگر والد روی این تصمیم بماند، نوجوان شروع به حرف‌های تند و تهدیدآمیز می‌کند، والدش را دستپاچه

1. Bandura
2. McCloskey, & Lichter
3. Price

می‌کند و نهایتاً با نیروی فیزیکی، تهدید کلامی، سوءاستفاده عاطفی و تخریب وسایل منزل پاسخ می‌دهد.

کونتراراس و کارمن کانو (۲۰۱۶) و پاگانی^۱ و همکاران (۲۰۰۹) نشان دادند بین خشونت فیزیکی و تنبیه کلامی والدین نسبت به فرزندان و خشونت فیزیکی و کلامی فرزندان نسبت به والدین رابطه وجود دارد. مارگولین و باکوم (۲۰۱۴) در یک پژوهش گذشته‌نگر نشان دادند که خشونت والدین نسبت به فرزندان، به‌خصوص خشونت فیزیکی مادر نسبت به فرزند، قوی‌ترین پیش‌بین والدآزاری بود. کالوت و همکاران (۲۰۱۴) در پژوهش خود نشان دادند مورد آزار قرار گرفتن نوجوان در خانواده با خشونت فیزیکی و روانی شدید او نسبت به مادرش رابطه دارد. شروع رفتار آسیب‌زا نسبت به والدین بیشتر از طرف پسران اعمال می‌شود. میزان رفتارهای آسیب‌رسان نسبت به والدین در دختران و پسران ۱۰ و ۱۱ ساله تفاوتی ندارد؛ اما بعد از ۱۱ سالگی این رفتارها در پسران بیشتر می‌شود. بیشترین آمار مربوط به والدآزاری‌های شدید زمانی است که پسران ۱۱ تا ۱۷ ساله هستند. شدت این رفتارها در دختران بین ۱۰ تا ۱۳ سالگی است و بعد از آن کاهش می‌یابد (هاربین و مادن^۲، ۱۹۹۷).

یکی دیگر از ضرورت‌های بررسی والدآزاری در فرهنگ ایرانی، تأکید زیاد بر جایگاه والدین است. اهمیت احترام و تکریم والدین در اسلام تا جایی است که خداوند در سوره مریم (قرآن کریم، آیه ۳۲) بعد از تأکیدش به عبادت خداوند، نیکی و احسان به والدین را توصیه می‌کند (خدا را پرستید و چیزی را با او شریک مگردانید و به پدر و مادر احسان کنید) و حتی کمترین بی‌احترامی را ممنوع دانسته است. از طرف دیگر والدین ایرانی بیشتر اوقات خود را مسئول رفتارها و اعمال فرزندان خود می‌دانند و بدرفتاری‌های او را نشانه نقص و ناشایستگی خود تلقی می‌کنند. بر اساس بررسی‌های انجام‌شده، هیچ‌گونه ابزاری که رفتارهای آزارگرانه نوجوان نسبت به والدین را اندازه‌گیری کند، ساخته نشده است؛ بنابراین این پژوهش باهدف ساخت و اعتباریابی مقیاس والدآزاری در پسران نوجوان شهر اهواز انجام شد.

1. Pagani
2. Harbin & Madden

روش

جامعه آماری این پژوهش کلیه مادران دانش آموزان پسر مقطع متوسطه شهر اهواز بود که ۴۰۰ نفر به عنوان نمونه پژوهش به صورت نمونه گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. شرایط لازم در این پژوهش رضایت داوطلب و سواد خواندن و نوشتن بود. پس از جلب رضایت مشارکت آزمودنی‌ها، مقیاس والدآزاری (فرم پسران)^۱ (PAP-bv) در اختیار مشارکت‌کنندگان قرار گرفت. همچنین از این مادران خواسته شد که مقیاس نگرش فرزند نسبت به والدین^۲ را در اختیار فرزندی که در آن مدرسه تحصیل می‌کند، بگذارند تا در یک محیط خلوت و به تنهایی، به تمام سؤالات آن به دقت پاسخ دهد. به دلیل این که ۳۶ نفر از این مادران و یا پسران به طور ناقص به ابزارها پاسخ داده بودند، از تحلیل خارج شدند و نمونه پژوهش به ۳۶۴ نفر کاهش یافت. میانگین سنی کل آزمودنی‌ها ۳۷/۸۰ سال با دامنه ۳۰ تا ۵۶ سال و انحراف معیار ۵/۴۵ و میانگین تعداد فرزندان آزمودنی‌ها ۲/۱۳ با دامنه ۱ تا ۵ سال و انحراف معیار ۰/۸۰ بود.

ابزار سنجش پژوهش حاضر در ادامه بیان شده است:

مقیاس والدآزاری (فرم پسران) (PAP-bv): مقیاس والدآزاری (فرم پسران) یک مقیاس ۲۲ ماده‌ای است که برای سنجش سه بعد والدآزاری (مالی، فیزیکی و عاطفی) در پسران نوجوانان جامعه ایرانی در شهر اهواز ساخته شده است. این مقیاس سه بعد والدآزاری را در مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از نمره ۱ (هیچ وقت) تا ۵ (هرگز) می‌سنجد. در این مقیاس علاوه بر سه نمره والدآزاری (مالی^۳، فیزیکی^۴ و عاطفی^۵)، یک نمره کل با حداقل ۲۲ و حداکثر ۱۱۰ برای هر آزمودنی محاسبه می‌شود. نمره بالا در این مقیاس نشانه میزان بالای والدآزاری است.

1. Parent Abuse Scale (boy version)
2. Child's Attitude toward Parents
3. financial
4. physical
5. emotional

ساخت مقیاس والدآزاری (فرم پسران) به این ترتیب صورت گرفت: ۱- تعیین اهداف بررسی ساخت مقیاس والدآزاری (فرم پسران)، ۲- مطالعه مبانی نظری و تحقیقاتی مربوط والدآزاری: نظریه‌های و الگوهای مطرح شده، ۳- مطالعه تعدادی از پژوهش‌هایی که والدآزاری را از طریق مصاحبه بررسی کرده بودند، ۴- فراهم آوردن خزانه سؤالات (شامل ۷۴ سؤال)، ۵- به دست آوردن روایی صوری و محتوایی مقیاس: برای تعیین و تأمین روایی محتوایی مقیاس والدآزاری (فرم پسران)، این ابزار در اختیار پنج متخصص آشنا با خانواده قرار گرفت و بر مبنای نظر آنان، تغییرات و اصلاحاتی در آن به عمل آمد، ۶- آماده‌سازی دستورالعمل اجرای مقیاس برای آزمودنی‌ها و آزمونگر، ۷- توزیع تصادفی سؤالات هر مؤلفه در مقیاس، ۸- ساختن کلید و چگونگی نمره‌گذاری مقیاس. ۹- تعیین ساختار عاملی مقیاس، ۱۰- اجرای نسخه نهایی مقیاس و به دست آوردن ویژگی‌های روان‌سنجی آن.

مقیاس نگرش فرزند نسبت به والدین^۱ (هودسون^۲، ۱۹۹۲؛ به نقل از سجادی، مهرابی زاده هنرمند، ارشدی، زرگر و سجادی، ۱۳۹۴): این مقیاس یک مقیاس خودگزارشی ۵۰ ماده‌ای است (۲۵ ماده برای ارزیابی شدت مشکلات فرزند با مادر و ۲۵ ماده برای ارزیابی شدت مشکلات فرزند با پدر) که شدت مشکلات روابط والد-فرزند را از دیدگاه فرزند، اندازه‌گیری می‌کند. پاسخ به هر ماده روی مقیاس ۷ نقطه‌ای لیکرت از دامنه ۱ (به‌ندرت یا هرگز) تا ۷ (بیشتر مواقع) درجه‌بندی می‌شود. ماده‌ها به‌صورت منفی و مثبت دسته‌بندی شده‌اند تا سوگیری پاسخ‌دهی را کاهش دهند. پس از اجرا ماده‌های مثبت، نمره‌گذاری معکوس می‌شوند و در نهایت ماده‌ها را برای فرزند-مادر و فرزند-پدر به‌طور جداگانه جمع زده می‌شود. نمره‌ی بالا بیانگر نگرش منفی نسبت به والدین و وجود مشکلات شدید در رابطه‌ی آنها است. نمره‌ی ۳۰، نمره‌ی برش بالینی است. نمرات زیر این نقطه، نشانه‌ی فقدان مشکل مهم بالینی در زمینه‌ی رابطه با پدر و مادر است. ضریب آلفای کرونباخ این مقیاس بین ۰/۹۳ و ۰/۹۷ است (دوایی^۳، ۲۰۰۴؛ به نقل از سجادی و همکاران، ۱۳۹۴). در پژوهش

1. Child's Attitude toward Parents
2. Hudson
3. Dwairy

سجادی و همکاران (۱۳۹۴) پایایی مقیاس نگرش نسبت به مادر و نگرش نسبت به پدر به روش آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۵ و ۰/۸۶ به دست آمد. در این پژوهش از ۲۵ سؤال مربوط به نگرش فرزند نسبت به مادر استفاده شد و نوجوان پسری که مادرش در این پژوهش شرکت داشت، این مقیاس را تکمیل کرد.

یافته‌ها

جدول ۱ شاخص‌های آماری میانگین و انحراف معیار ماده‌های مقیاس والدآزاری را نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود، از بین ماده‌های مقیاس والدآزاری، ماده ۱ بالاترین (۳/۴۸) و ماده ۳ پایین‌ترین (۱/۵۲) میانگین را از بین ماده‌ها دارند. همچنین دامنه ضرایب همبستگی هر یک از ماده‌های مقیاس با نمره کل مقیاس از ۰/۳۶ تا ۰/۸۶ متغیر و در سطح ($p < 0/01$) معنادار بودند.

جدول ۱. میانگین، انحراف معیار و ضرایب همبستگی بین ماده‌ها و نمره کل مقیاس والدآزاری

(فرم پسران)

ماده‌ها	میانگین (انحراف معیار)	نمره کل	ماده‌ها	میانگین (انحراف معیار)	نمره کل
۱	۳/۴۸ (۰/۷۳)	۰/۳۶**	۱۲	۲/۷۷ (۰/۸۳)	۰/۸۳**
۲	۲/۸۷ (۰/۹۵)	۰/۸۶**	۱۳	۲/۸۴ (۰/۹۵)	۰/۸۰**
۳	۱/۵۲ (۰/۹۶)	۰/۶۶**	۱۴	۲/۲۳ (۰/۷۰)	۰/۵۱**
۴	۲/۸۹ (۰/۹۶)	۰/۸۳**	۱۵	۲/۶۶ (۰/۶۷)	۰/۵۷**
۵	۱/۵۸ (۱/۱۳)	۰/۶۹**	۱۶	۲/۶۸ (۰/۶۸)	۰/۶۱**
۶	۲/۷۰ (۰/۷۱)	۰/۷۳**	۱۷	۲/۷۹ (۰/۹۵)	۰/۷۸**
۷	۲/۷۱ (۰/۸۰)	۰/۷۴**	۱۸	۲/۸۶ (۰/۹۴)	۰/۸۴**
۸	۲/۷۱ (۰/۸۵)	۰/۷۹**	۱۹	۲/۸۴ (۰/۹۷)	۰/۸۱**
۹	۲/۶۲ (۰/۷۰)	۰/۵۹**	۲۰	۱/۴۸ (۰/۹۷)	۰/۶۳**
۱۰	۲/۸۰ (۰/۹۷)	۰/۸۵**	۲۱	۲/۷۳ (۰/۷۸)	۰/۷۷**
۱۱	۲/۷۳ (۰/۸۵)	۰/۷۶**	۲۲	۳/۴۶ (۰/۸۷)	۰/۴۸**
جمع				۵۷/۹۵ (۱۳/۵۰)	

** ($p < 0/01$)

ابتدا تحلیل عاملی مؤلفه‌های اصلی با استفاده از روش چرخش متعامد (واریماکس)^۱ بر روی ماده‌های مقیاس انجام شد. آزمون‌های شاخص کفایت نمونه‌گیری کایزر-مایر-الکین^۲ ($KMO=0/92$) و اندازه‌گیری کرویت بارتلت^۳ ($\chi^2=7118/51$) نشان دادند که داده‌ها قابلیت اجرایی تحلیل عاملی را دارند. نمودار اسکری^۴ نیز ۳ عامل را مشخص کرد. تحلیل عوامل با استفاده از چرخش متعامد برای شناسایی ساختار عاملی نیز نتایج نمودار اسکری را مورد تأیید قرار داد و نشان داد که ارزش ویژه ۳ عامل بالاتر از ۱ هستند و در کل ۶۹/۳۷ درصد واریانس ماده‌ها را تبیین می‌کنند. ماده‌های ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰ و ۲۱ با ۵۱/۲۴ درصد واریانس بر روی عامل اول "والدآزاری عاطفی"^۵؛ ماده‌های ۱ و ۲۲ با ۱۱/۴۸ درصد واریانس بر روی عامل دوم "والدآزاری مالی"^۶ و ماده‌های ۹، ۱۵ و ۱۶ با ۶/۶۵ درصد واریانس بر روی عامل سوم "والدآزاری فیزیکی"^۷ نام‌گذاری شدند. جدول ۲ بارهای عاملی اکتشافی ماده‌های مقیاس والدآزاری (فرم پسران) را نشان می‌دهد.

جدول ۲. بارهای عاملی اکتشافی مقیاس والدآزاری (فرم پسران)

ماده‌ها	عامل	بارهای عاملی اکتشافی	ماده‌ها	عامل	بارهای عاملی اکتشافی
۲	عامل اول	۰/۸۵	۷	عامل اول	۰/۷۴
۱۰	عامل اول	۰/۸۵	۶	عامل اول	۰/۷۴
۱۸	عامل اول	۰/۸۴	۵	عامل اول	۰/۶۷
۱۲	عامل اول	۰/۸۳	۳	عامل اول	۰/۶۴
۴	عامل اول	۰/۸۳	۱۶	عامل سوم	۰/۶۲
۱۹	عامل اول	۰/۸۱	۲۰	عامل اول	۰/۶۱
۱۳	عامل اول	۰/۸۰	۹	عامل سوم	۰/۶۰
۸	عامل اول	۰/۷۹	۱	عامل دوم	۰/۶۹

1. orthogonal rotation (varimax)
2. Kaiser- Mayer-Olkin
3. Bartlett's Test of Sphericity
4. Scree test
5. emotional parent abuse
6. financial parent abuse
7. physical parent abuse

ماده‌ها	عامل	بارهای عاملی اکتشافی	ماده‌ها	عامل	بارهای عاملی اکتشافی
۱۷	عامل اول	۰/۷۸	۱۴	عامل اول	۰/۵۰
۲۱	عامل اول	۰/۷۸	۲۲	عامل دوم	۰/۶۳
۱۱	عامل اول	۰/۷۷	۱۵	عامل سوم	۰/۶۷

همان‌گونه که در جدول ۳ مشاهده می‌شود ضرایب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۹۸ و برای سه عامل به‌دست‌آمده از ساختار عاملی اکتشافی، والدآزاری عاطفی ۰/۹۸، والدآزاری مالی ۰/۷۵ و والدآزاری فیزیکی ۰/۸۹ است. ضرایب روایی همزمان مقیاس نگرش فرزند نسبت به مادر ۰/۶۸ (p<۰/۰۱) و در عامل‌های اول ۰/۷۲ (p<۰/۰۱)، دوم ۰/۲۶ (p<۰/۰۵) و عامل سوم ۰/۲۲ (p<۰/۰۶) به دست آمده‌اند که برای عامل سوم معنی‌دار نیست.

جدول ۳. ضرایب پایایی آلفای کرونباخ و روایی همزمان مقیاس والدآزاری (فرم پسران) با مقیاس نگرش فرزند نسبت به مادر

عامل	تعداد ماده	آلفای کرونباخ	روایی همزمان	میانگین	انحراف استاندارد
اول (والدآزاری عاطفی)	۱۷	۰/۹۸	۰/۷۲**	۴۲/۶۱	۱۱/۷۹
دوم (والدآزاری مالی)	۲	۰/۷۵	۰/۲۶*	۷/۳۰	۰/۹۷
سوم (والدآزاری فیزیکی)	۳	۰/۸۹	۰/۲۲	۷/۹۳	۱/۳۸
جمع	۲۲	۰/۹۸	۰/۶۸**	۵۷/۸۵	۱۳/۴۴

*(p<۰/۰۱) ** (p<۰/۰۵)

بحث

روانشناسان، جرم‌شناسان، حقوقدانان، جامعه‌شناسان و متخصصان دیگری هستند که به دنبال بررسی سبب‌شناسی و شناخت بیشتر خشونت خانگی هستند تا بتوانند بهترین مداخلات لازم را برای قربانیان این پدیده به کار گیرند. یافته‌های این پژوهش ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس والدآزاری (فرم پسران) شامل روایی سازه، روایی همگرا و همسانی درونی را در مادران دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه شهر اهواز تأیید کرد. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که این مقیاس از سه عامل والدآزاری مالی، والدآزاری فیزیکی و والدآزاری عاطفی

تشکیل شده است و این سه عامل در کل ۶۹/۳۷ درصد واریانس مقیاس والدآزاری (فرم پسران) را تبیین می‌کند. در بین این سه عامل، والدآزاری عاطفی با بیش از ۵۱ درصد واریانس این متغیر، بیشترین نقش و والدآزاری فیزیکی با کمتر از ۷ درصد، کمترین سهم را در بین سه عامل دارد. دامنه ضرایب همبستگی هر یک از ماده‌های مقیاس با نمره کل مقیاس از ۰/۳۶ تا ۰/۸۶ متغیر و در سطح ($p < 0/01$) معنادار بودند.

ضرایب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس والدآزاری (فرم پسران) ۰/۹۸ و برای سه عامل والدآزاری عاطفی ۰/۹۸، والدآزاری مالی ۰/۷۵ و والدآزاری فیزیکی ۰/۸۹ است. ضرایب روایی همزمان این مقیاس از طریق همبسته شدن با مقیاس نگرش فرزند نسبت به مادر محاسبه شد. ضریب همبستگی کل مقیاس با مقیاس نگرش فرزند نسبت به والدین ۰/۶۸ ($p < 0/01$) و در عامل‌های اول ۰/۷۲ ($p < 0/01$)، عامل دوم ۰/۲۶ ($p < 0/05$) و عامل سوم ۰/۲۲ ($p < 0/06$) به دست آمده‌اند. این نتایج نشان داد که بین نمره کل مقیاس والدآزاری (فرم پسران) و همچنین دو عامل عاطفی و مالی با مقیاس نگرش نسبت به مادر رابطه مثبت معناداری وجود دارد و فقط والدآزاری فیزیکی با مقیاس نگرش نسبت به مادر معنادار نیست. از محدودیت‌های اساسی پژوهش در این حوزه، تعریف و تشخیص "والدآزاری" است. یک سؤال مهم این است که آیا والدآزاری با خشونت خانگی تفاوت دارد. حالت^۱ (۲۰۱۶) معتقد است اگرچه این نوع خشونت با خشونت خانگی شباهت‌هایی دارد، اما اساساً با آن نیز تفاوت‌هایی دارد. سؤال دیگر این است که چه کسی والدآزاری را تعریف می‌کند. فریزل^۲ (۱۹۹۸؛ به نقل از کوتزل، ۲۰۰۵) معتقد است متخصصان و نه والدین مشخص می‌کنند چه زمانی رفتار یک نوجوان والدآزاری است و چه زمانی فقط یک بدرفتاری^۳ است و البته این تعریف همیشه با تفسیر خانواده از آنچه که در حال رخ دادن است، همخوانی ندارد. والدین معمولاً رفتارهای فرزند خود را طبیعی می‌دانند و آن را به سن بلوغ و یا هر چیز دیگری مرتبط می‌کنند. آن‌ها معتقدند که این رفتارها عادی است، چون بیشتر بچه‌ها این رفتارها را

1. Holt
2. Frizzell
3. misbehaviour

دارند. انکار جدی بودن رفتار آزاردهنده نوجوان زمانی مشهود می‌شود که والدین رفتار خشن نوجوان را بدون هیچ‌گونه اقدامی تحمل می‌کنند. والدین غالباً برای حمایت از فرزندشان، علنی نشدن این مسئله و درگیر نشدن در مسائل قضایی، تحمل می‌کنند. هرچند "محرمانه بودن" در اشکال زیادی از خشونت‌های خانگی دیده می‌شود، والدین آسیب‌دیده این رفتار فرزندشان را انکار می‌کنند تا: ۱) از رفتار آسیب‌زای بعدی فرزندشان پیشگیری کنند؛ ۲) از خانواده خود در برابر نهادهای اجتماعی که به آن‌ها اعتماد ندارند، حمایت کنند؛ ۳) از خودانگاره^۱ خود حمایت کنند (اکستین، ۲۰۰۲). والدین آسیب‌دیده گاهی آن‌قدر دچار افسردگی، اضطراب و احساس گناه می‌شوند که تصمیم می‌گیرند وجود این مسئله را انکار کنند. این رفتار گاهی باعث می‌شود که نوجوان فکر کند که این رفتارشان از جانب والدینشان قابل قبول است. در نتیجه احساس درماندگی والدین بهنجار می‌شود (وان اوستروم و هوروات^۲، ۱۹۹۷). در والدآزاری و خشونت نسبت به والدین مایل به آشکار کردن و افشای این بدرفتاری نیستند (کونتراراس و کارمن کانو (۲۰۱۶). این موضوع می‌تواند در فرهنگ ما کمی پررنگ‌تر باشد. والدین در هر حال خود را مسئول همه‌جانبه رفتارهای فرزندانشان خود می‌دانند و در بیشتر مواقع نقص در رفتارهای فرزندان را نشانه بی‌کفایتی و نابسندگی خودشان تلقی می‌کنند؛ بنابراین در مورد فراوانی والدآزاری آمار کمی در دست است.

کوترل (۲۰۰۱) والدآزاری را هر نوع عملی از سوی فرزند که به قصد وارد کردن آسیب فیزیکی، روان‌شناختی یا مالی به والدین برای کنترل بیشتر بر والدین اعمال می‌شود، تعریف کرده است. این تعریف می‌تواند با توجه به زمینه‌های فرهنگی و قومیتی با چالش‌هایی مواجه باشد. سؤال دیگری که مطرح می‌شود این است که آیا وقتی عمل فرزند واقعاً به قصد آسیب و یا کنترل بر والد (والدین) نیست، والدآزاری محسوب می‌شود؟ همچنین با وجود این که این تعریف می‌تواند عمومیت و کلیت داشته باشد، ولی به‌طور قطع نمی‌توان گفت که همه این نوجوانان به دنبال کنترل بیشتر بر والد یا والدین هستند. این پژوهش بر روی مادرانی

1. self image
2. VanOostrum & Horvath

انجام شد که برای حضور در کلاس‌های آموزش خانواده در مدارس حضور یافته بودند. اگرچه در این کلاس‌ها از عموم مادران برای شرکت در این پژوهش دعوت شد، اما در تعمیم نتایج این پژوهش به نمونه‌های دیگر باید احتیاط کرد. همچنین پرسشنامه‌های مربوط به فرزند نوجوان توسط مادر به فرزند تحویل داده می‌شد و پس از تکمیل در جلسه بعدی مجدداً توسط مادر به محقق عودت داده می‌شد. امکان دسترسی مادر به جواب‌های پرسشنامه می‌تواند باعث شود که فرزند در پاسخ‌های خود احتیاط کند. به دلیل چالش‌های مربوط به مفهوم‌سازی والد آزاری، پیشنهاد می‌شود از روش‌های تحقیق دیگری برای بررسی این متغیر استفاده شود. پیشنهاد می‌شود این متغیر در نمونه دختران نیز بررسی گردد. همچنین پیشنهاد می‌شود این متغیر با سایر متغیرهای مرتبط با حوزه والد-فرزند بررسی شود.

سپاسگزاری

از اداره کل آموزش و پرورش استان خوزستان و همه عوامل آموزشی شهر اهواز و مادران و دانش‌آموزانی که در این پژوهش همکاری صمیمانه‌ای داشتند، کمال تشکر را داریم.

منابع

قرآن مجید

سجادی، سیده فاطمه؛ مهربانی زاده هنرمند، مهناز؛ ارشادی، نسرین؛ زرگر، یدالله؛ سجادی، سیده فروغ (۱۳۹۴). پیش‌بینی ناگویی خلقی در نوجوانان بر اساس تروماهای اوایل زندگی و نگرش به والدین. مجله اصول بهداشت روانی، ۱۷ (۳)، ۱۱۵-۱۰۹.

Brezina, T. (1999). Teenage violence toward parents as an adaptation to family strain: Evidence from a national survey of male adolescents. *Youth and Society*, 30, 416-444.

Calvete, E., Gámez-Guadix, M., & García-Salvador, S. (2014). Social information processing in child-to-parent aggression: Bidirectional associations in a 1-year prospective study. *Journal of Child and Family Studies*, 24 (8), 2204-2216.

Calvete, E., Gámez-Guadix, M., Orue, I., González-Diez, Z., Lopez de Arroyabe, E., Sampedro, R., & Borrajo, E. (2013). Brief report: The adolescent child-to-parent aggression questionnaire: an examination of

- aggressions against parents in Spanish adolescents. *Journal of Adolescence*, 36, 1077–1081.
- Contreras, L., & Carmen Cano, M, D. (2016). Child-to-parent violence: The role of exposure to violence and its relationship to social-cognitive processing. *The European Journal of Psychology Applied to Legal Context*, 8, 43–50.
- Cottrell, B. (2001). *Parent abuse: The abuse of parents by their teenage children*. Health Canada, Ottawa.
- Cottrell, B. (2005). *When teens abuse their parents*. Fernwood Publishing Co Ltd, Black Point, Nova Scotia, Canada.
- Eckstein, E, J. (2002). *Adolescent-to-parent abuse: a communicative analysis of conflict processes present in the verbal, physical, or emotional abuse of parents*. Unpublished doctoral dissertation. Lincoln, Nebraska.
- Halt, A. (2016). Adolescent-to-parent abuse as a form of "domestic violence": A conceptual review. *Trauma, Violence. Abuse*. 17(5), 490-499.
- Harbin, H. T., & Madden, D. J. (1979). Battered parents: A new syndrome. *American Journal of Psychiatry*, 136, 1288-1291.
- Kennair, N., & Mellor, D. (2007). Parent abuse: A review. *Child Psychiatry and Human Development*, 38, 203–219.
- Kwong, M. J., Bartholomew, K., Henderson, A., & Trinke, S. (2003). The intergenerational transmission of relationship violence. *Journal of Family Psychology*, 17, 288–301.
- Margolin, G., & Baucom, B. R. (2014). Adolescents' aggression to parents: Longitudinal links with parents' physical aggression. *Journal of Adolescent Health*, 55, ۶۴۵–۶۵۱.
- McCloskey, L. A., & Lichter, E. (2003). The contribution of marital violence to adolescent aggression across different relationships. *Journal of Interpersonal Violence*, 18, 390-412.
- Pagani, L., Tremblay, R. E., Nagin, D., Zoccolillo, M., Vitaro, F., & McDuff, P. (۲۰۰۹). Risk factor models for adolescent verbal and physical aggression toward fathers. *Journal of Family Violence*, 24, 173–182.
- Price, J.A. (1996). *Power and compassion: Working with difficult adolescents and abused parents*. New York: The Guilford Press.
- VanOostrum, N., & Horvath, P. (1997). The effects of hostile attribution on adolescents' aggressive responses to social situations. *Canadian Journal of School Psychology*, 13, 48-59.